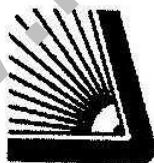

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَجَعَلْتُكُمْ مَلَائِكَةً

زوالو جراح کوچک

احسان ساسانی فرکس نیک رهی

انتشارات نظری

ساسانی، احسان/ ۱۳۶۰ :
 زالو جراح کوچک/ احسان ساسانی - نرگس نیک وهی
 تهران: انتشارات نظری ۱۳۹۵
 ۲۴۰ ص
 ۹۷۸-۶۰۰-۲۸۹-۴۸۲-۳ :
 فیبا
 نیک وهی، نرگس/ ۱۳۶۲ :
 زالوها - مصارف درمانی
 پزشکی سنتی
 ۱۳۹۵ ۲ س/ RM۱۸۲ :
 ۶۱۵/۳۲۱ :
 ۴۳۵۷۶۹۱ :

سرشناسه
 عنوان و نام پدیدآور
 مشخصات نشر
 مشخصات ظاهری
 شابک
 وضعیت فهرست نویسی
 شناسه افزوده
 موضوع
 موضوع
 رده بندی کنگره
 رده بندی دیوید
 شماره کتابشناسی ملی

انتشارات نظری

نام کتاب : زالو جراح کوچک
 نویسنده : احسان ساسانی - نرگس نیک وهی
 نوبت چاپ : اول - ۱۳۹۶
 شمارگان : ۱۰۰۰
 ویراستار : زهرا ساسانی، ۱۳۸۰

«کلیه حقوق چاپ و نشر مخصوص و محفوظ است. ناشر می باشد»

دفتر مرکزی : تهران، خیابان ولی عصر (عج)، خیابان سید جمال الدین اسفندیاری (رسف آباد)
 نبش خیابان فتحی شقاقی، جنب بانک انصار، پلاک ۳۲، طبقه ۲، واحد ۱۰۰

info@nashrenazari.com

همراه: ۰۹۱۹۰۱۲۹۴۵۵

www.nashrenazari.com

تلفن: ۸۸۱۰۲۷۷۵

قیمت : ۱۵۰۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

۹	پیشگفتار
۱۹	بخش اول: آناتومی بدن انسان
۱۹	فصل اول: آشنایی با دستگاه های بدن انسان
۲۱	گفتار اول: دستگاه استخوان بندی
۲۹	گفتار دوم: دستگاه قلبی - عروقی
۳۵	گفتار سوم: دستگاه عصبی
۴۱	گفتار چهارم: دستگاه تنفس
۴۹	گفتار پنجم: دستگاه گوارشی
۵۷	گفتار ششم: دستگاه ادراری
۶۳	گفتار هفتم: آپاندیسیت
۶۹	بخش دوم: زالو درمانی
۶۹	فصل اول: تاریخچه زالو درمانی
۷۱	گفتار اول: نگاهی به تاریخچه زالو درمانی در جهان
۷۹	گفتار دوم: جایگاه زالو در طب سنتی ایرانیان
۸۹	گفتار سوم: واژه زالو در زبان های مختلف
۹۱	فصل دوم: زیست شناسی زالوها
۹۳	گفتار اول: آشنایی با زالوها
۱۰۳	گفتار دوم: پرورش زالو
۱۱۵	فصل سوم: خواص زالو
۱۱۹	گفتار اول: خواص بزاق زالو

گفتار دوم: خواص درمانی زالو	۱۲۹
گفتار سوم: برخی از فرآورده‌های زالو	۱۳۵
گفتار چهارم: بیماری‌های قابل درمان با زالو	۱۳۷
فصل چهارم: زالو درمانی	۱۵۳
گفتار اول: دلایل زالو درمانی علمی	۱۵۵
گفتار دوم: زالو درمانی	۱۵۹
گفتار سوم: تفاوت زالو درمانی در طب سنتی ایران با زالو درمانی مدرن	۱۶۷
گفتار چهارم: ندرت‌هایی از درمان شدگان به وسیله زالو	۱۷۱
فصل پنجم: بخش‌های نوینی و نقاط اتصال زالو به بدن	۱۷۹
فصل ششم: طریقه مصرف زالو	۱۹۱
گفتار اول: آمادگی‌ها و نکات مهم قبل، حین و بعد از زالو اندازی	۱۹۳
گفتار دوم: روش انداختن زالو	۲۱۱
گفتار سوم: خارش محل گزش زالو	۲۱۷
گفتار چهارم: پانسمان بعد از زالو درمانی	۲۲۳
گفتار پنجم: عوارض احتمالی زالو درمانی	۲۲۹
فصل هفتم: موارد متفرقه در مورد زالوها	۲۳۱
فهرست منابع	۲۳۹

پیشگفتار

طب سنتی و اهمیت طبابت از دیرباز و حتی در صدر اسلام مورد توجه بوده و دین اسلام نیز علوم پزشکی را ارج نهاده و برای آن اهمیت فوق العاده‌ای قائل شده است. تاریخ طب سنتی و پزشکی، فراز و نشیب‌های فراوانی داشت و دارای ملت‌های مختلف در پیشبرد و تکامل علوم پزشکی سهم و نقش بسزایی ایفا کرده‌اند اما هیچ ملتی به اندازه امت اسلام به آن توجه و عنایت ننموده است. در زمینه طب سنتی در اسلام، شخصیت‌های بارزی پا به عرصه وجود نهاده و درخشیده‌اند. بزرگانی چون ابوعلی سینا، فارابی، جورجانی و دیگران که به سام خود، کلاس و مجاهدت‌های فراوانی در بهبود وضع پزشکی و پیشرفت آن نمودند.

تاریخ گواه این مطلب است که اسلام و رجال مسلمانان، خدمات قابل توجه بسیاری به علوم پزشکی کرده‌اند تا جایی که مدعی امروز، یعنی غرب تا چندی پیش در دانشگاه‌های خود کتب پزشکی را به المانان راندیس می‌نمود.

کتب مسلمانان در علوم پزشکی، رقمی شایان ذکر است که نویسندگان آن‌ها هر کدام به نوبه خود و در حد توان، در این زمینه قلم‌فرسایی نموده و این علم را رونق بخشیده‌اند که الحق قابل تحسین و تقدیر است.

در اینکه دانش پزشکی کجا و چگونه آغاز شده، میان مورخان گمانه‌آمیز است، برخی برآنند که ساحران و جادوگران ((یمن)) و بعضی گویند ساحران و مغان ((ایرانی))، علم پزشکی را پایه‌ریزی کرده‌اند. عده‌ای دیگر بر این باورند که نخستین پایه‌گذاران دانش پزشکی، ((مصریان)) بوده‌اند. پاره‌ای دیگر ((هندیان)) یا ((یونانیان باستان)) و یا ((سبلیانیان)) بانیان دانش پزشکی پنداشته‌اند و به سحلابیان منتسب است که بیماران خویش را در کوچه‌ها و گذرگاه‌ها می‌نهادند به این امید که کسی او را ببیند که خود پیشتر به این بیماری دچار شده و شفا یافته است و در نتیجه او را مدد نماید، آنان اعلامیه‌ای حاکی از این قصه، بحر الواحی نوشته خویش می‌آویخته‌اند، از این روست که پزشکی نزد آنان، در زمره اعمال خاص کاهنان بوده است لکن ((ابن ابی اصیغه)) بر آن است که نمی‌توان اختراع این دانش را به اقلیم به مملکتی معین و یا حتی به ناص نسبت داد؛ زیرا چه بسا ملتی که اکنون منقرض شده و بدین دانش مجهز بوده است و امروز اثری از آن به جانمانده باشد و پس از مدتی، این علم در ملتی دیگر ظهور یافته، ولی نزد آنان روبه انحطاط گذاشته و فراموش شده است و پس از این ملت، به ملتی دیگر برات کرده و در میانشان

ظهور یافته و از این رو، اختراع و اکتشافات این دانش به اینان نسبت داده شده است.

نظریه دیگری نیز هست که مبدا فن پزشکی، ((وحی والهم)) است، شیخ مفید (ره) گوید: پزشکی، دانشی است صحیح و وجودش به اثبات و طریق نیل به این دانش ((وحی)) است. این علم را علما از انبیاء اخذ نموده‌اند، چرا که در بق برای به دست یافتن به حقیقت بیماری نیست جز طریق سمع، و راهی برای نیل به موقت دارونما نمی‌باشد جز به توفیق..

البته در تولید این رأی، دلایل و شواهدی آورده‌اند که مجال ذکرشان نیست و برای اطلاع از آن‌ها می‌توان به منابع مربوطه مراجعه کرد. ولی به اعتقاد ما سابقه طب سنتی به قدری برمی‌گردد که انسان بر کره خاکی پا نهاده است از همان زمان، انسان درد و بیماری را در فرا روی خود مشاهده کرده و به فضل الهام الهی، به شناخت بسیاری از وسایلی که به نوعی داروی درد او بود، موفق گشت؛ چنانکه می‌توان ملاحظه کرد که بسیاری از روش‌های درمانی اگرچه چنانکه شیخ مفید بر آن است از طریق ارشاد و راهنمایی‌های پیامبران بر انسان معلم گشته‌اند، لکن به آن‌ها چنین نبوده‌اند، بلکه از طریق تجربه، تصادف و اندیشه چنان که نمونه‌ها و روشن است هم بوده است. دوچند ((ابن ابی اصیبعه)) در آغاز بحثش از بیماری انتخاب رأی در این زمینه سخن گفته است اما چنین احساس می‌شود او به نظریه مذکور گرایش دارد.

((وجدی)) درباره علم پزشکی سنتی در غرب گوید: ((این دانش، از یونان و هند اقتباس شده و قوم عرب جز آنچه متعلق به ترکیبات دارویی است، نیفزود)).

اگر مراد ((وجدی)) از سخن فوق، طب سنتی عرب در دوره‌ی پیش از اسلام باشد شاید بتوان آن را سخن وجیهه دانست اگرچه ترجیح می‌دهیم طب سنتی عرب پیش از اسلام را تنها نتیجه تجارب محدود شخص یا مأخوذ از پزشکان جندی‌شاپور و یا هر یک از ممالک همسایه دیگر قرض نماییم ولی اثر مراد وی طب سنتی پس از ظهور اسلام است. بی‌شک این سخن درست است البته مراد او وجه دوم است زیرا با این سخن او تائید می‌شود ((این دانش پیش از اسلام به واسطه‌ی سوریان به آنان منتقل شده)). بنابراین طاهر ((وجدی)) تحت تأثیر گزافه‌گویی‌های مشرقین بوده که همواره بر آنند تا نقش ملل مای پیش از اسلام را بزرگ و پراهمیت جلوه دهند تا به هدف تحقیر و خنثی‌سازی نهضت اسلامی در ابعاد مختلف، دست یابند و البته این عمل نیز برای اهداف دیگر دیگری است که بر کسی پوشیده نیست. دانش طب سنتی میان همه ملل و نژادها با سطوح مختلف و دگرگون، موجود بوده است. جندی‌شاپور موفق گشت تا بخش اعظم نتایج حاصل از تجربه‌های ملل سابق را در خود جای دهد. پس ماحصل آن را به ملل دیگر که بدان نیازمند بودند، صادر کرد.

البته قوم عرب، از ملت‌های دیگر نیز چون سوریان و جز آن که در اطراف آنان بودند. در این زمینه‌اند یا نتیجه تجربه خود آنان بوده اگرچه بسیار اندک می‌نمود اضافه کردند. انتقال پزشکی به دانشگاه جندی شاپور از طریق رومیان بوده که معارف خویش را از یونانیان اخذ کرده بودند و این علم را یونانیان از مدرسه اسکندریه به رومیان منتقل کردند. گویند معالجات و درمان‌های دوره جاهلیت تنها بر استفاده از بعضی گیاهان و عسل با بعضی مواد دیگر مبنی بوده بعضی داروها را می‌نوشیدند و از بعضی به صورت اسهال خارجی بهره می‌بردند. همچنین از حجامت، زالو اندازی، فصد (آگزازی) و داغ و قطع اعضا با چاقوی داغ شده در آتش نیز استفاده می‌کردند البته این افزون بر درمان‌هایی بوده که با دعا و ورد و جادو به انجام می‌رسانیدند. به وسیله آن‌ها جن و ارواح خبیث را دور می‌ساختند و بعضی دیگر گویند آنان زخم‌های متعفن و دمل‌های خود را با مواد ضد عفونی می‌کرده و بیماری‌های مسری را با سنگ بهداشتی و مجروحان را با بستن و باندپیچی کردن به‌الجه می‌نمودند. دکتر (جواد علی) می‌گوید: و همچنین عرب جاهل روش از میان بردن و پوشانیدن بعضی عیوب و یا صدماتی را که به وسیله وسایل صحتی بر بدن وارد می‌شد آموخته بودند. اسلام زمانی ظهور یافت که طایفه سنی، مراحل طفولیت خود را طی می‌کرده عرب بخصوص از ملت‌های دیگر در این زمینه ضعیف‌تر بوده زیرا حکومتی مرکزی که در زیر سایه‌اش

امنیت و آرامش استوار بیابد وجود نداشت امنیتی که زمینه رقابت و کوشش در راه به دست آوردن خواسته‌ها و آرزوهایی باشد که ممکن است در دل بسیاری از مردم به علل و اسباب مختلف آشیانه کند. جز حارث بن کلدی که بهره‌ای از شهرت برده بود و البته اگر طب سنتی را رد نمی‌شاپوریان نمی‌آموخت از این شهرت نیز بی‌نصیب می‌ماند و نیز جز این خاتم کس دیگر را نمی‌توان یافت که ما را بر آن وادارد که آنان را دارنده سستی در پیشرفت این دانش بدانیم بلکه سببی هم از بین نیست که بتوانیم آن را دارنده پزشکی به معنای واقعی کلمه فرض نماییم حتی ابن کلدی که در علم نیست که تا چه اندازه در این زمینه متبحر و حاذق بوده‌اند از آنان بسیاری علمی به‌جای مانده نه در تاریخ چیزی هست که در این باره ما را راهنما باشد اسلام پزشکی را وظیفه‌ای شرعی و یکی از واجبات می‌داند که کوتاه آمدن به هیچ‌وجه روانی است چنانکه در فرمایش‌های پیامبر (صلی‌الله‌و‌آله‌و‌آلهم‌وسلم) که در باره پزشکی وارد شده است نیز مشهور است. این روایات حقیقتاً ثروتی عظیم است و به هیچ‌وجه تناسبی با حرکتی که علم پزشکی در قرن نخست و نیمه اول قرن دوم هجرت داشته است ندارد البته مسلمانان در زمینه پزشکی از ملل دیگر مدد جستند، ولی هنوز مدتی کوتاهی نگذشته بود که خود به پیشرفت‌های عظیمی نائل گشتند و دستاوردهایی که نیل بدان‌ها برای ملتی چون مسلمانان با آن شرایط و اوضاع ممکن می‌نمود

آنان برای نهضت پزشکی که در قرن حاضر یعنی قرن ۱۴ هجری شکل یافته و ظاهر گشته است اساس و قواعدی درست و محکم پی ریختند و بر همین قواعد اصول و دستاوردهای عظیم است که اروپاییان و دیگران در نهضت پزشکی حاضر تکیه نموده‌اند چنانکه این حقیقت آشکار است و نیاز به بیان ندارد اما شایسته و بایسته است در احادیث روایات پیامبر (ص) و هل بیت گرامی‌اش که ثروتی عظیم از دانش پزشکی در دل آنان نهفته است تحقیق و تدبر کنیم زیرا آن بزرگواران در شئون مختلف و متعدد طب و طبابت به سکی همه‌جانبه و کامل سخن گفته‌اند حتی زمانی که رکورد فکری علمی و عهدامویان در جامعه حاکم بوده از این روست که باید این ثروت عالی را بررسی کرد تا گنجهای باارزش حقایق پربهایی که در آن نهفته است ظاهر شود.

دکتر فلیپ می‌گوید:

((در قرن دهم میلادی پزشکان مسلمان در مر به‌ای عالی ظهور یافتند که میراث پزشکی شرق و غرب به واسطه تألیفات آنان غنا و ثروت بسیاری یافت. بیشتر این پزشکان ایرانی بودند که کتاب‌های خراس را به زبان عربی می‌نوشتند.))

ایشان درباره کتاب قانون ابن سینا می‌گوید: ((جوارد کرمونی در آغاز قرن دوازدهم آن را به زبان لاتینی ترجمه نمود و این کتاب، جان کتاب‌های درسی پزشکی قدیم را اشغال کرد و قرن‌های بسیاری همچنان به صورت

کتابی درسی باقی ماند. اما در شرق، کتاب قانون، یگانه مرجع دانش پزشکی بود تا اینکه کتابهای پزشکی عصر جدید که در قرن نوزدهم ظاهر گشتند و جای آن را گرفتند.

محمد خلیلی می گوید: ((در سال ۱۵۹۳ میلادی در روم و نیز در سال ۱۸۰۲ میلادی در بولاق مصر و به سال ۱۳۲۳ در هنده نسخه عربی کتاب قانون منتشر گشت.))

کتاب قانون، ر بزرگترین کتابهایی است که در دانشگاه (متن نمایش) و (طوفان) در وسط قرن ۱۷ میلادی تدریس می شده است؛ چنانکه برنامه های پزشکی (سینا) سال ۱۵۲۰ میلادی و ((فرانکفورت)) به سال ۱۵۵۸ میلادی بیشتر بر کتاب قانون و منصوری مبتنی بوده است. علامه سازبوری در کتابش ((تاریخ علم)) می گوید: کتاب قانون، این معلم عظیم دانش پزشکی تورات دانش طب است یعنی دستور مقدس آن هست.

دکتر ماکس مایر هوت در کتابش (تواتر اسلام) می گوید: ((ابن سینا در کتاب قانون، میراث علمی یونان را به تجربه عرب در آورده این کتاب والاترین تألیف علمی عربی است)) پس از جای دیگر می گوید: ((قول مرجع آن است که در تاریخ پزشکی، کتابی که مثل کتاب قانون، مورد توجه و تدریس دانشمندان قرار گرفته باشد، موجود نیست. لکن که فاصله میان قرن ۱۷ تا قرن ۱۹ کتابهایی به زبان فرانسوی نگاشته شد که نفوذ

کتاب قانون را روبه زوال بوده اگرچه تأثیر این کتاب، تماماً از میان نرفت....))

ابن سینا در اروپا ملقب به سلطان اطباء گشته است و کتابش همچنان تا سال ۱۶۵۰ میلادی در دانشگاه ((لوون)) بلژیک و ((مون پلیه)) فرانسه تدریس می شد.^۱ در این کتاب سعی شده است به بحث زالدورمانی از سلسله بحث های طب سنتی به صورت اختصار پرداخته شود و در نظر است که کتب دیگر به بررسی حجامت و... از مباحث طب سنتی بپردازیم. امید است دانش خوانندگان ارجمند مفید واقع شود.

انشاء الله

محمد رضا نیک رهی

^۱ برگرفته از کتاب دانستنی های پزشکی نویسنده: جمعی از نویسندگان کتابخانه تخصصی پزشکی، مرکز تحقیقات

رایانه ای قائمیه اصفهان